Bjonahamna

Bjonahamna ligger ytterst på nordsiden av Tempelfjorden like ved foten av fjellet Tempelet.

Bjonahamna 1926 Foto: Kjøde

Den freda hytta i Bjonahamna ble oppført i 1920 av AS Spetsbergen svenska kolfält. Hilmar Nøis overtok huset i 1923 og benyttet den som en av sine bistasjoner for fangstvirksomhet på hovedstasjonen Fredheim. I 1955 ble hytta solgt til staten og har bl.a. vært brukt av fangstmannen Harald Soleim som bistasjon i forbindelse med gåsejakt det første året han overvintret på Svalbard. I 2019 videreførte Sysselmannen en 5-årig avtale med To-takteren om utlån av bl.a. Bjonahamna.

Hytta i Bjonahamna antas å være et svensk «ferdighus», og skiller seg ut fra andre hytter på Svalbard med det helvalmede taket. Bygningen er oppført i reisverk, utvendig kledd med liggende bordkledning og papp. Pappen er delvis borte, noe den også var kort tid etter oppføringen i 1920. Spesielt den åpne sperrekonstruksjonen er med på å gi interiøret særpreg. Likeledes er hytta utført med forseggjorte detaljer slik som gesims, fyllingsdører og rikt profilerte gerikter. Dette gir hytta identitet og kvalitet.

Bildet viser det åpne sperretaket, profilerte gerikter og øvre del av fyllingsdørene. Dessverre er låskassene demontert. Interessant er også inskripsjonen over døra fra kjøkken til hovedrom. Foto: Sysselmannen

Alle stående bygninger og konstruksjoner med tilknytning til den tidlige fasen av gruvedriften er viktige kulturminner som vitner om Svalbards spennende «klondyketid». Dette er minner fra en tid hvor hvem som helst kunne okkupere land med tanke på senere mineralutvinning. De kaotiske forholdene som oppsto var blant årsakene til at suvereniteten til Svalbard ble gitt til Norge. Dette var for øvrig samme år som Bjonahamna ble oppført.

Bjonahamna er et automatisk fredet kulturminne i henhold til Svalbardmiljøloven. Hytta har i tillegg vært nennsomt skjøttet gjennom tidene, og fremstår i all hovedsak slik den ble oppført i 1920. Den originale konstruksjonen, bygningsdeler, detaljer og materialer er viktig kilde til kunnskap om byggeskikken, og er årsaken for at vi i dag tillegger Bjonahamna en svært høy antikvarisk verdi.

Bjonahamna ble som mange andre hytter i Isfjordområdet utsatt for isbjørnskader høsten 2019. Dette førte til knust vindusglass, avrevet panelbord og splintret ytterdør.

Bilder av skadede bygningsdeler, november 2019. Foto: Sysselmannen

Bygningsdelene ble hentet til verkstedet til Sysselmannen i Longyearbyen, hvor de har blitt reparert etter antikvariske prinsipper. Samtlige trefliser som ble funnet på stedet er gjenbrukt, kun supplert der treverket manglet, eller var nødvendig for å oppnå tilstrekkelig stabilitet i dørbladet. Suppleringsmaterialene er valgt ut fra samme treslag, dimensjoner og profiler som opprinnelig material. Gluggen i dørbladet har igjen fått nytt valset glass, og det er laget ny lem som bjørnebeskyttelse.

Puslespillet starter på verkstedet med å finne rett plass for de ulike trebitene. Foto: Sysselmanne

Detaljfoto som viser arbeidet med innspunsing av trebiter i den gamle døra, samt det ferdige produktet. Om noen år er også de innspunsede bitene grå, og døra vil fremstå helhetlig. Mast mulig av de opprinnelig materialene er videreført som kilde til kunnskap for fremtidige generasjoner. Foto: Sysselmannen

Vindusbladet har fått nytt glass i eksisterende vindusramme, satt inn med tradisjonelt linoljekitt slik at hytta nå er klar for å ta imot gjester fra foreningen To-takteren. Vi håper mange får gleden av å bruke hytta i Bjonahamna i årene framover.

Bjonahamna i september 2020. Foto: Sysselmannen

Automatisk fredet kulturminner *er i henhold til svalbardmiljøloven kapittel V alle faste og løse kulturminner fra tiden før 1946. Et kulturminne har spor etter menneskelig virksomhet, slik som øksehugg, sagspor, mv.*

Drivved med spor etter menneskelig virksomhet fra før 1946 er automatisk fredet og skal ikke fjernes, benyttes som ved, tas med hjem for dekorasjon eller benyttes til videre bearbeiding. Datering av drivved og plank er vanskelig, og føre var prinsippet gjelder. Foto: Sysselmannen

Med faste kulturminner hører en sikringssone på 100 meter i alle retninger, og løse kulturminner ansees som faste når de er knyttet til en bestemt lokalitet. I henhold til sml § 42 skal ingen skade, grave ut, flytte, fjerne, forandre, tildekke, skjule eller skjemme et automatisk fredet kulturminne inkludert sikringssonen. Ei heller sette i gang tiltak som kan medføre fare for at slikt skjer. Telting på barmark eller brenning av bål innenfor sikringssonen er ikke tillatt.

Bål skal ikke brennes i sikringssonen til kulturminner. Foto: Sysselmannen

***Valmet tak** er skråtak hvor takflatene skråner ned på alle fire sider. Et helvalmet tak erstatter husets gavl. Valmet tak er gunstig for å redusere angrepsflaten for vind, og således vindlasten på konstruksjonen.*

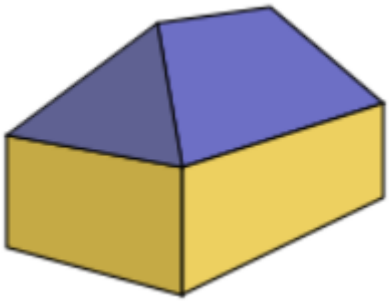

Illustrasjon fra Wikipedia

***Valset glass**. Den første glassproduksjonen var manuell, og betegnes som kronglass eller taffelglass avhengig av metode. Med industrialiseringen tidlig på 1900-tallet ble vindusproduksjonen mekanisert, og glasset ble fremstilt ved at smeltet glassmasse presses gjennom dyser og trukket ut ved hjelp av valser på et bånd. Det er dette produktet omtales som valset eller trekt glass. Denne fremstillingsmetoden ga mulighet for større vindusformater, er tilnærmet plant og har mer eller mindre synlige parallelle spor/brytninger. De karakteristiske parallelle sporene dannes under produksjonen, og går på tvers av valseretningen.*
Valset glass ble avløst av «Float glass» midt på 1900-tallet. Dette er fremdeles er den vanligste produksjonsmetoden. Her flytes glassmassen ut på et underlag av smeltet tinn, og resultatet er helt plane vindusglass uten spor og brytninger.

Foto: Sysselmannen